

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การศึกษาเพื่อวางแผนในคำลัทธิสาขาหนึ่งใดนั้น จำเป็นต้องเรียนรู้ และทำความเข้าใจ ในแนวความคิดต่าง ๆ ตลอดจนผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีมาตั้งแต่อดีต จนกระทั่งปัจจุบัน เพื่อ เป็นแนวทางในการค้นคว้าวิจัยและเพื่อให้ผลของการวิจัยมีประสิทธิภาพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สำหรับงาน วิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีเล่มนี้ ได้ทำการรวบรวม นิยามที่สำคัญเกี่ยวกับการ ท่องเที่ยว แนวความคิดตลอดจนงานวิจัยที่น่าสนใจไว้ดังนี้

2.1 นิยามที่สำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

"เวลาว่าง" (Leisure) หมายถึงช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งบุคคลหนึ่งสามารถจะหาได้นอก เหนือจากเวลาในการทำงาน การนอน ตลอดจนเวลาที่จะต้องกระทำธุระเพื่อตอบสนองต่อความ ต้องการขั้นพื้นฐาน (basic needs) อื่น ๆ "การสันทนาการ" (Recreation) หมายถึงการ กระทำซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างเวลาว่าง การสันทนาการมีหลายประเภท เพื่อผ่อนคลายร่างกายและ จิตใจ จากกิจการงานต่าง ๆ "การท่องเที่ยว" (Tourism) เป็นรูปแบบของการสันทนาการประเภท หนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการใช้เวลาว่างที่มีอยู่ประกอบกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้กิจกรรมส่วนใหญ่ ที่เกิดขึ้นมักจะมีการเดินทาง (travel) รวมอยู่ด้วย¹

---

¹Fred Lawson, Manuel Baud-Bovy, Tourism and Recreation Development (Boston : The Architectural Press, 1977), P.1.

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวไว้ดังนี้คือ¹

1. "ผู้มาเยือน" (Visitor) หมายถึงบุคคลที่เดินทางไปยังประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งมิใช่ถิ่นที่อยู่โดยปกติของบุคคลนั้น ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ตามแต่กรณี แต่ทั้งนี้ต้องมิใช่เพื่อไปประกอบ อาชีพหารายได้ ผู้มาเยือนแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ นักท่องเที่ยว และ นักทัศนาจร

"นักท่องเที่ยว" (Tourist) ได้แก่ผู้มาเยือนชั่วคราว โดยพำนักอยู่ในประเทศที่มา เยือนเป็นเวลาอย่างน้อย 24 ชั่วโมง และการเดินทางนั้นมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อการใช้เวลาว่างไปในเรื่องต่าง ๆ เช่น การหยุดพักผ่อน การหาความบันเทิง การบำรุงรักษาสุขภาพ การศึกษา การค้าสำเนา และการกีฬา
2. เพื่อกิจกรรมทางธุรกิจ การเยี่ยมญาติ การปฏิบัติภาระกิจต่าง ๆ และการประชุมสัมมนา

"นักทัศนาจร" (Excursionist) ได้แก่ผู้มาเยือนเป็นการชั่วคราว โดยใช้เวลาอยู่ในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง (รวมถึงผู้โดยสารที่มาพร้อมกับเรือทัศนาจรด้วย)

"ผู้โดยสารที่มาพร้อมกับเรือ" (Cruise Passengers) คือผู้มาเยือนประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยเข้ามาและออกไปโดยเรือลำเดียวกัน และในกรณีนี้จะแยกไว้ต่างหาก

"W.T.O" ได้เสนอแนะว่า ผู้โดยสารที่มาพร้อมกับเรือ นั้น ถ้าหากพักค้างคืนอยู่บนเรือก็ให้ถือว่าเป็นนักทัศนาจร (Excursionist) แต่ถ้าหากลงมาค้างคืนบนบก ก็ให้ถือว่าเป็นนักท่องเที่ยว (Tourist)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กำหนดนิยามของนักท่องเที่ยวและวิธีการจัดทำข้อมูล สถิติเพื่อให้สอดคล้องกับองค์การท่องเที่ยวโลก ดังนี้²

¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, วิธีการจัดทำสถิติทางการท่องเที่ยว (กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2525), หน้า 4.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 5-8.

"นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ" คือชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย และพำนักอยู่ในประเทศไทย ครั้งหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง และไม่เกิน 90 วัน และชาวต่างประเทศเหล่านี้จะต้องเดินทางเข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์อะไรก็ได้ที่ไม่ใช่มาทำงานทำ หรือหารายได้ในประเทศไทย นักท่องเที่ยวเหล่านี้ มีวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดดังนี้ คือ

1. เดินทางเข้ามาเพื่อท่องเที่ยว เยี่ยมญาติ/เพื่อน ๆ พักผ่อน การค้าส่ง การกีฬา การประชุม/สัมมนา การชด
2. เดินทางเข้ามาเพื่อประสงค์ติดต่อทางธุรกิจหรือทำการค้าขาย
3. เดินทางเข้ามาและออกไปกับเรือเดินสมุทรลำเดียวกัน ที่แวะจอด ณ ท่าเรือ และ ขึ้นมาค้างคืนบนบก

สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางออกไปจากประเทศไทยแล้ว และเดินทางกลับเข้ามาใหม่ ในการกลับมาครั้งที่ 2 หรือครั้งต่อ ๆ ไป หากแต่ละครั้งพำนักอยู่ในประเทศไทยเกินกว่า 24 ชั่วโมง นั้น ก็จะถูกนับรวมเข้าเป็นนักท่องเที่ยวอีกครั้งหนึ่งตามหลักเกณฑ์ที่ทุกประเทศปฏิบัติกัน

ส่วนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านหรือแวะต่อเครื่องบิน ณ ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ จะไม่นับรวมเข้าเป็นนักท่องเที่ยว และผู้คนที่อาศัยอยู่ติดเขตชายแดนไทย เดินทางข้ามแดนเข้ามาในประเทศไทย เข้ามา-เย็นกลับ ก็จะไม่นับรวมเข้าเป็นนักท่องเที่ยว เช่นกัน

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนประเทศไทยนั้น ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือสำคัญ 2 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือเดินทาง (Passport) คือนักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป
2. นักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือผ่านแดน (Border Pass) คือนักท่องเที่ยวที่อยู่ติดเขตแดน ประเทศไทย ซึ่งเข้ามาเยือนประเทศไทย และมีสิทธิ์พำนักอยู่ในประเทศไทยได้นาน 15 วัน

"นักท่องเที่ยวภายในประเทศ" คือบุคคลที่เดินทางออกจากถิ่นที่ตนพำนักอยู่ จากจังหวัดหนึ่ง ไปยังอีกจังหวัดหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ แต่มิใช่เพื่อไปทำงานทำหรือหารายได้ ทั้งนี้ ได้จำแนกนักท่องเที่ยวไว้ 2 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวประเภทค้างแรม
2. นักท่องเที่ยวประเภท เข้าไป-เย็นกลับ

นักท่องเที่ยวทั้ง 2 ประเภทนี้ จะประกอบด้วย

- คนไทย (Thai National)
- คนต่างด้าวที่อยู่ภายในประเทศไทย (Thailand Residence)
- นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่เข้ามาเยือนประเทศไทย แล้วเดินทางท่องเที่ยวอยู่ในประเทศไทย

"นักท่องเที่ยวคนไทย" คือคนไทยที่เดินทางออกนอกประเทศ และพำนักอยู่ในต่างประเทศ ครั้งหนึ่ง ๆ ไม่เกิน 90 วัน และคนไทยเหล่านี้ จะต้องเดินทางออกไปด้วยวีซ่าประเภทใดก็ได้ ที่มิใช่ออกไปเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ ซึ่งวีซ่าประเภทนั้นจะเป็นอย่างไรก็ตาม ดังนี้คือ

1. เพื่อการท่องเที่ยว เยี่ยมญาติ/เพื่อน พักฟื้น ประกอบพิธีทางศาสนา การกีฬา การประชุม/สัมมนา ติดต่อทางการทูต
2. เพื่อประสงค์ติดต่อทางธุรกิจหรือทำการค้าขาย
3. เดินทางไปกับเรือเดินสมุทรและกลับมากับเรือสำเภาเดียวกัน

ที่พักแรมของนักท่องเที่ยว

"โรงแรม" หมายถึง ที่พักที่ขายบริการให้แก่นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือนทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นโรงแรมทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

โรงแรมขนาดใหญ่ - เป็นโรงแรมที่มีห้องพักจำนวน 100 ห้องขึ้นไป มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ครบถ้วน เช่น ห้องปรับอากาศ ห้องชุด ห้องพักผ่อน ห้องอาหาร ห้องประชุม สระว่ายน้ำ สถานบันเทิง สถานบริการต่าง ๆ ร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกต่าง ๆ ตลอดจนบริการและเปลี่ยนเงินตรา บริการไปรษณีย์ บริการรับ-ส่ง ฯลฯ ซึ่งโรงแรมลักษณะเช่นนี้ จะมีอัตราค่าเช่าห้องพัก 400 บาทขึ้นไป

โรงแรมขนาดเล็ก - เป็นโรงแรมที่มีห้องพักต่ำกว่า 100 ห้อง มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ น้อยกว่าโรงแรมขนาดใหญ่ และมีอัตราค่าเช่าห้องพักต่ำกว่า 400 บาท

"เกสต์เฮาส์" หมายถึง ที่พักที่เจ้าของสถานที่จัดไว้ให้นักท่องเที่ยว ที่พักนี้อาจจะอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังนี้

1. ลักษณะบ้านพักที่เจ้าของจัดส่วนหนึ่งไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว
  2. ลักษณะคล้ายโรงแรม แต่วิธีการและระเบียบต่าง ๆ ไม่เข้มงวดมากเหมือนโรงแรม
- ที่พักลักษณะนี้ คิดค่าบริการ 2 อัตรา คือ ถ้าค่าบริการอยู่ในอัตราสูง จะเป็นห้องพักที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ โทรศัพท์อยู่ภายในห้องพัก แต่ถ้าค่าบริการอยู่ในอัตราต่ำ ผู้เข้าพักจะต้องใช้ห้องน้ำและโทรศัพท์รวม

"บังกะโล" หมายถึง ที่พักที่จัดให้นักท่องเที่ยวพักเป็นหลัง ๆ หลังหนึ่งอาจมี 1 ห้องนอนหรือมากกว่าก็ได้ แต่ในการรวบรวมสถิติของ ท.ท.ท. บังกะโลจะต้องอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เช่น ตามชายหาด เป็นต้น หากใช้ชื่อบังกะโลแต่ตั้งอยู่ในเมืองย่านธุรกิจจะถูกจัดรวมอยู่ในกลุ่มโรงแรม

"บ้านญาติหรือบ้านเพื่อน" หมายถึง ที่พักที่อยู่ในบ้านของญาติพี่น้องหรือเพื่อนของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวพักโดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่า

"บ้านรับรองของหน่วยราชการ" หมายถึง ที่พักหน่วยราชการจัดสร้างไว้ในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้รับรองแขกของทางราชการ หรือผู้เกี่ยวข้องเข้าพัก สถานที่พักในลักษณะนี้มักจะไม่ต้องเสียค่าเช่า

"บ้านรับรองของบริษัทเอกชน" หมายถึง ที่พักที่บริษัทเอกชน ได้จัดสร้างไว้ในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อรับรอง หรือให้พนักงานของบริษัทที่เดินทางไปจังหวัดนั้น ๆ ได้ใช้พักเป็นสวัสดิการของบริษัท

"วัด" หมายถึง สถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งได้จัดบริเวณส่วนหนึ่ง ให้เป็นที่พักสำหรับผู้เดินทาง และบริการโดยไม่คิดค่าเช่า นอกจากผู้เข้าพักจะทำบุญถวายวัดตามกำลังศรัทธา

"หอพักเยาวชน" หมายถึง ที่พักที่กลุ่มบุคคลจัดไว้เพื่อสมาชิกของกลุ่มมาใช้บริการ โดยจะเสียค่าเช่าในอัตราประหยัด และเปิดให้บุคคลภายนอกมาใช้บริการได้ เช่น YMCA เป็นต้น

"ที่พักของหน่วยราชการ ณ แหล่งท่องเที่ยว" หมายถึง ที่พักของหน่วยราชการต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ ณ สถานที่ราชการของหน่วยราชการ ซึ่งอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนั้น เพื่อให้นักท่องเที่ยว

ได้เข้าพัก การจะเข้าพักจะต้องติดต่อกับหน่วยงานเจ้าสังกัดก่อน เช่น ที่พักของ กองอุทยาน แห่งชาติ กรมป่าไม้ และเขื่อนต่าง ๆ ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต และของกรมชลประทาน เป็นต้น

2.2 แนวความคิด

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งของการสันทนาการ ซึ่งผูกพันอยู่กับการเดินทาง จากสถานที่หนึ่งซึ่งส่วนมากจะเป็นบ้านของตนเองไปยังอีกสถานที่หนึ่งซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางมักจะมีตัวกระตุ้น (motivator) อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่ง R.W. Mc Intosh (1972) ได้ แบ่งตัวกระตุ้นดังกล่าวนี้เป็น 4 ประเภทคือ

1. Physical Motivators เป็นตัวกระตุ้นเพื่อการผ่อนคลายด้านกายภาพ เป็นการพักผ่อนรูปหนึ่ง เช่น กิจกรรมทางกีฬา การบำบัดทางแพทย์ด้วยวิธีพิเศษ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของแต่ละบุคคล
2. Cultural Motivators เป็นตัวกระตุ้นซึ่งก่อให้เกิดความปรารถนาในการเดินทาง เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศอื่น ๆ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้น ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งแสดงออกในรูปของศิลปะ- ดนตรี วรรณคดี และนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น
3. Interpersonal Motivators เป็นตัวกระตุ้นในลักษณะของความต้องการที่จะ ไปเยี่ยมญาติ เพื่อนฝูง หรือพบปะกับผู้คนที่มีความคิดใหม่ ๆ หรือ ต้องการหลบออกจากงานที่ปฏิบัติ อยู่เป็นประจำ เป็นต้น
4. Status and Prestige motivators เป็นตัวกระตุ้น ซึ่งแสดงถึงความภาคภูมิใจ และเกียรติยศของบุคคล ซึ่งอยู่ในลักษณะของการเดินทางเพื่อประกอบธุรกิจในด้านแห่งการงานของตน ตลอดจนเพื่อการศึกษาดูงาน ตลอดจนเพื่อความสำเริงสำเริญในอาชีพของตนอีกด้วย¹

จากตัวกระตุ้นในการเดินทางทั้ง 4 ประเภทนี้ H. Robinson (1976) ได้นำมาเป็นพื้นฐาน ในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวของบุคคลทั่วไปโดยแบ่งออกเป็น 8 ประการ ดังนี้คือ

---

¹R.W. Mc Intosh, Tourism : Principles, Practices, Philosophies (ohio : Grid. Inc., 1972), P. 52.

1. เพื่อการพักผ่อนให้เกิดความสดชื่นทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งกลายมาเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับชีวิตสมัยใหม่อันเต็มไปด้วยความเร่งรีบ เคร่งเครียดและความเหน็ดเหนื่อย
2. เพื่อการรักษาสุขภาพ เช่น การพักผ่อนต่าง ๆ การบำบัดด้วยวิทยาการทางแพथ การอาบน้ำแร่ การตากแดดเพื่อสุขภาพ เป็นต้น
3. เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมทางกีฬา เช่น การเดินแข่งขัน การบินเขา เล่นสกี เล่นเรือใบ ตกปลา ล่าสัตว์ เป็นต้น
4. เพื่อความพอใจและความสนุกสนานเต็มตัว เป็นครั้งคราวในลักษณะที่เป็น holiday-making เป็นต้น
5. เพื่อความสนใจในสิ่งสำคัญของประเทศอื่น โดยเฉพาะสถานที่ที่มีโบราณสถาน วัฒนธรรมที่เก่าแก่หรือสถานที่ที่มีการเฉลิมฉลองในด้าน ศิลปะ การละคร ดนตรี เป็นต้น
6. เพื่อเหตุผลระหว่างตัวบุคคล เช่น การไปเยี่ยมญาติ การแสวงหาเพื่อนฝูงใหม่ ๆ การหลบหนีจากการพบปะสนทนาที่ซ้ำซากจำเจต่าง ๆ
7. เพื่อเหตุผลทางด้านจิตใจ เช่น ประกอบพิธีทางศาสนาในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น
8. เพื่อเหตุผลทางธุรกิจและอาชีพ เช่น การเข้าร่วมประชุมระหว่างประเทศในสาขาอาชีพเดียวกัน การสัมมนาของสมาชิกที่สังกัดในองค์กรเดียวกัน เป็นต้น¹

ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีมูลเหตุต่าง ๆ มากกระตุ้นให้มีการเดินทางท่องเที่ยวขึ้นก็ตาม แต่ในขณะที่เดียวกันมนุษย์ก็ต้องพบกับอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งขัดขวางมิให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ ดังที่ Lansing และ Blood (1964) ได้กล่าวถึงอุปสรรคที่ขัดขวางมิให้เกิดการท่องเที่ยวไว้ 6 ประการคือ

1. ค่าใช้จ่าย (expense) ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดด้านการเงินที่สำคัญของบุคคล หรือครอบครัวหนึ่งที่จะเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว

---

¹H. Robinson, A Geography of Tourism (London : The Chaucer Press, 1976), P. 30.

2. ไม่มีเวลา (lack of time) สำหรับอาชีพต่าง ๆ ในโลกที่เป็นเสมือนเครื่องจักรกลนี้มักจะดูดเอาเวลาต่าง ๆ ไปหมดรวมทั้งเวลาว่างที่จะต้องพักผ่อนด้วย
3. ข้อจำกัดด้านสุขภาพ (physical limitations) สำหรับคนที่มีสุขภาพไม่สมบูรณ์หรือคนแก่ ตลอดจนคนที่มีโรคประจำตัวบางประเภท มักจะไม่มีโอกาสไปท่องเที่ยวที่ไกล ๆ ได้
4. สภาพแวดล้อมของครอบครัว (family circumstances) ครอบครัวที่มีเด็กเล็ก ๆ หรือมีผู้สูงอายุ มักจะเกิดความลำบากในการดูแลเอาใจใส่ ทำให้ไม่สามารถออกไปท่องเที่ยวได้
5. ขาดความสนใจในการท่องเที่ยว (lack of interest) เช่น ไม่รู้ว่าจะไปเที่ยวที่ใด ขาดข่าวสารด้านการท่องเที่ยว บางคนมีความเชื่อว่าจะเดินทางท่องเที่ยว ไม่ชอบการเดินทางหรือ ไม่ชอบพบปะกับผู้คนแปลกหน้าเมื่อต่างสถานที่ เป็นต้น
6. ข้อจำกัดด้านจิตวิทยา (psychological deterrents) ได้แก่ ความกลัวในการเดินทาง กลัวจะเกิดความไม่ปลอดภัยยังแหล่งท่องเที่ยวหรือกลัวที่จะล่ามภาษาต่างประเทศที่ตนไม่เข้าใจ เป็นต้น¹

การท่องเที่ยวของมนุษย์แต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนชอบแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ บางคนชอบแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ หรือแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงวัฒนธรรมประจำถิ่นต่าง ๆ แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ Peters (1969) ได้จัดหมวดหมู่ออกเป็น 5 ประเภทด้วยกันคือ

1. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attractions) ได้แก่ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์หรือสิ่งก่อสร้างที่เก่าแก่ พิพิธภัณฑ์ วัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ๆ สถาบันทางการศึกษาหรือทางการเมือง ตลอดจนประเพณีทางศาสนาต่าง ๆ
2. แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงประเพณีต่าง ๆ (Tradition Attractions) ได้แก่ เทศกาลประจำชาติ ศิลปะหัตถกรรม ดนตรี นิยายพื้นบ้าน ยิวิตและประเพณีดั้งเดิมของชนพื้นเมืองต่าง ๆ

---

¹J.B. Lansing, D.M. Blood, The Changing Travel Market (Michigan : Braun-Brumfield, Inc., 1964), P. 11.

3. แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงถึงความงามในรูปแบบต่าง ๆ ของภูมิประเทศ (Scenic Attractions) ได้แก่ สถานที่สวยงามตามธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติ ชีวิตสัตว์ป่า ดอกไม้และสวนไม้ประดับที่แปลก ๆ ชายทะเล และแหล่งท่องเที่ยวบนภูเขาต่าง ๆ เป็นต้น

4. แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง (Entertainment Attractions) ได้แก่ การเข้าร่วมหรือเล่นกีฬาต่าง ๆ การแสดงในส่วนสาธารณะ ส่วนสัตว์หรือพิพิธภัณฑ์สัตว์ทะเล ต่าง ๆ โรงภาพยนตร์หรือโรงละคร แหล่งบันเทิงยามค่ำคืน ตลอดจนภัตตาคาร เป็นต้น

5. แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ (Other Attractions) เช่น สถานที่พักผ่อนดูภาพประเภทต่าง ๆ สถานที่ที่เป็นบ่อน้ำร้อนมีการอาบน้ำแร่ ตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งไม่มีปรากฏในที่อื่นเป็นต้น¹

แหล่งท่องเที่ยวจัดเป็นอุปทาน (supply) ที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศหนึ่ง ๆ การท่องเที่ยวที่นั่นสามารถยกระดับเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญขึ้นได้ เช่น ในแง่ของการจ้างงานของประชาชนในท้องถิ่น หรือช่วยทำให้ภาวะดุลย์การชำระเงินไม่ตกต่ำลง H. Robinson (1976) ได้กล่าวไว้ว่า "การท่องเที่ยวช่วยเศรษฐกิจ ของชาติได้ในลักษณะที่มันช่วยพัฒนาและสร้างความสำคัญให้กับเศรษฐกิจในระดับภาคได้รวดเร็วกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น และโดยธรรมชาติของการท่องเที่ยวที่นั่นยังช่วยยกระดับของพื้นที่โดยรอบภูมิภาคให้เกิดความสำคัญขึ้นมาอีกด้วย นอกจากนี้ทางด้านเศรษฐกิจแล้ว การท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับนโยบายด้านสังคมอีกด้วย ผลประโยชน์ที่สังคมจะได้รับก็คือ เงินจำนวนมหาศาลซึ่งจะหลั่งไหลเข้ามายังพื้นที่ที่ด้อยพัฒนาสำหรับอุตสาหกรรมประเภทอื่น แต่มีศักยภาพที่สูงต่อการท่องเที่ยว เงินจำนวนดังกล่าวจะอยู่ในรูปของ บริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน เช่น ระบบการคมนาคม ร้านค้า โรงพยาบาล โรงเรียน เป็นต้น

¹M. Peters, International Tourism (London : Hutchinson, 1969), PP. 148-9.

สิ่งเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับพื้นที่ที่จะได้รับการพัฒนาสำหรับการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็จะ
เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย ผลประโยชน์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในด้านสังคมที่การ
ท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดก็คือ การจ้างงานภายในท้องถิ่น"¹

ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจและสังคม Young (1973) ได้ นำมาสรุป
ไว้เป็น 5 ประการคือ

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและนักท่องเที่ยวภายในประเทศ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นด้วย
2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดงานต่าง ๆ ขึ้นมาโดยเฉพาะงานสำหรับแรงงานประเภทที่ไม่ต้องอาศัยฝีมือและความชำนาญ (unskilled workers)
3. การท่องเที่ยวสามารถเป็นนโยบายหลักของการพัฒนาภาคโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างพื้นที่ที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักกับพื้นที่ที่ไม่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมของประเทศ
4. การท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้ เช่น งานหัตถกรรมต่าง ๆ สินค้าประเภทเครื่องหนัง เสื้อผ้า เพชรพลอย เครื่องแก้ว อาหารเครื่องดื่ม เครื่องมือเกี่ยวกับการสันทนาการต่าง ๆ เป็นต้น
5. การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอาจส่งเสริมให้เกิดภาพพจน์ที่ดีของประเทศในสายตาของคนทั้งโลก และยังทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก²

สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวมากนั้น Casanova (1971) ได้กล่าวไว้ว่า "ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อประเทศที่กำลังพัฒนา อยู่ที่ว่ามันเป็นเสมือน invisible export ประเภทหนึ่ง ซึ่งมีความน่าเชื่อถือกว่าสินค้าที่เป็น primary products เช่น สินค้าเกษตร ซึ่งมราคาค่าขึ้น ๆ ลง ๆ ตามสภาวะของตลาดโลก ประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนมากจะมีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติซึ่งจะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่าย คนส่วนใหญ่ในประเทศ

007348

¹H. Robinson, Op. cit., P. 31-2.

²George Young, Tourism : Blessing or Blight ? (Harmondsworth: Penguin Books, LTD., 1973), PP. 134-137.

เหล่านี้คิดว่าการท่องเที่ยวน่าประโยชน์ต่าง ๆ มาให้ เขาเหล่านั้นจะกล่าวถึงเงินตราต่างประเทศ ซึ่งนักท่องเที่ยวเข้ามา โรงแรมซึ่งน่าชีวิตใหม่และงานมาสู่คนในท้องถิ่น และพวกเขาจะคิดอยู่ เล่มว่าการท่องเที่ยวเป็นตัวการสำคัญ ที่ทำให้เกิดการจ้างงานสำหรับประชาชนทุกคน คนบางพวก ก็จะมีมองว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาในประเทศ ทำให้สินค้าต่าง ๆ มีราคาแพงขึ้น ทำให้ที่ดินมีค่าสูงขึ้น ทำให้เกิดการลงทุนที่หลายหลากบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งถ้าหากวิเคราะห์กันให้ดี แล้ว จะพบว่าผลกระทบของการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งต่อ ชุมชนระดับเมืองใหญ่ ๆ จนถึงหมู่บ้านเล็ก ๆ ปัญหาที่จะเกิดขึ้น ก็คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น เงินตรา อาหาร ประเภทต่าง ๆ จะถูกนำเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว บางครั้งต้องสั่งเข้ามาจากต่างประเทศ การลงทุน ก่อสร้างถนน ระบบน้ำประปา สิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนบริการด้านต่าง ๆ จะถูกสร้างขึ้น เพื่อให้ตอบสนองกับการท่องเที่ยว ซึ่งขณะเดียวกันอาจจะอำนวยความสะดวกให้กับคนในท้องถิ่นบ้างบางส่วน ประชากรในท้องถิ่นจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากกว่าอัตราที่ควรจะเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่มีอาชีพ ทำกินไปวัน ๆ พยายามที่จะหาประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การไปรับจ้างเป็น แรงงานเพื่อก่อสร้างโรงแรม พวกเขาจะไม่สนใจกับการพัฒนาอาชีพดั้งเดิมที่พวกเขาเคยทำกันมา ซึ่งสิ่งนี้เองจะเป็นการทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหากไม่ได้รับการ วางแผนที่ดีแล้ว จะก่อให้เกิดอันตรายในรูปแบบต่าง ๆ ต่อท้องถิ่นได้¹

ในแง่ของการวางแผนด้านการท่องเที่ยวที่ตื้นนั้น จากการสัมมนาด้านการท่องเที่ยวของ I.U.O.T.O. เมื่อปี ค.ศ. 1964 นั้นได้สรุปว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ว่ารูปแบบใดต้องมีการวางแผน ทั้งในระดับชาติ ระดับภาค และระดับท้องถิ่น การวางแผนการท่องเที่ยวจะต้องมีการสำรวจเบื้องต้น (Preliminary Surveys) 2 ลักษณะ คือ

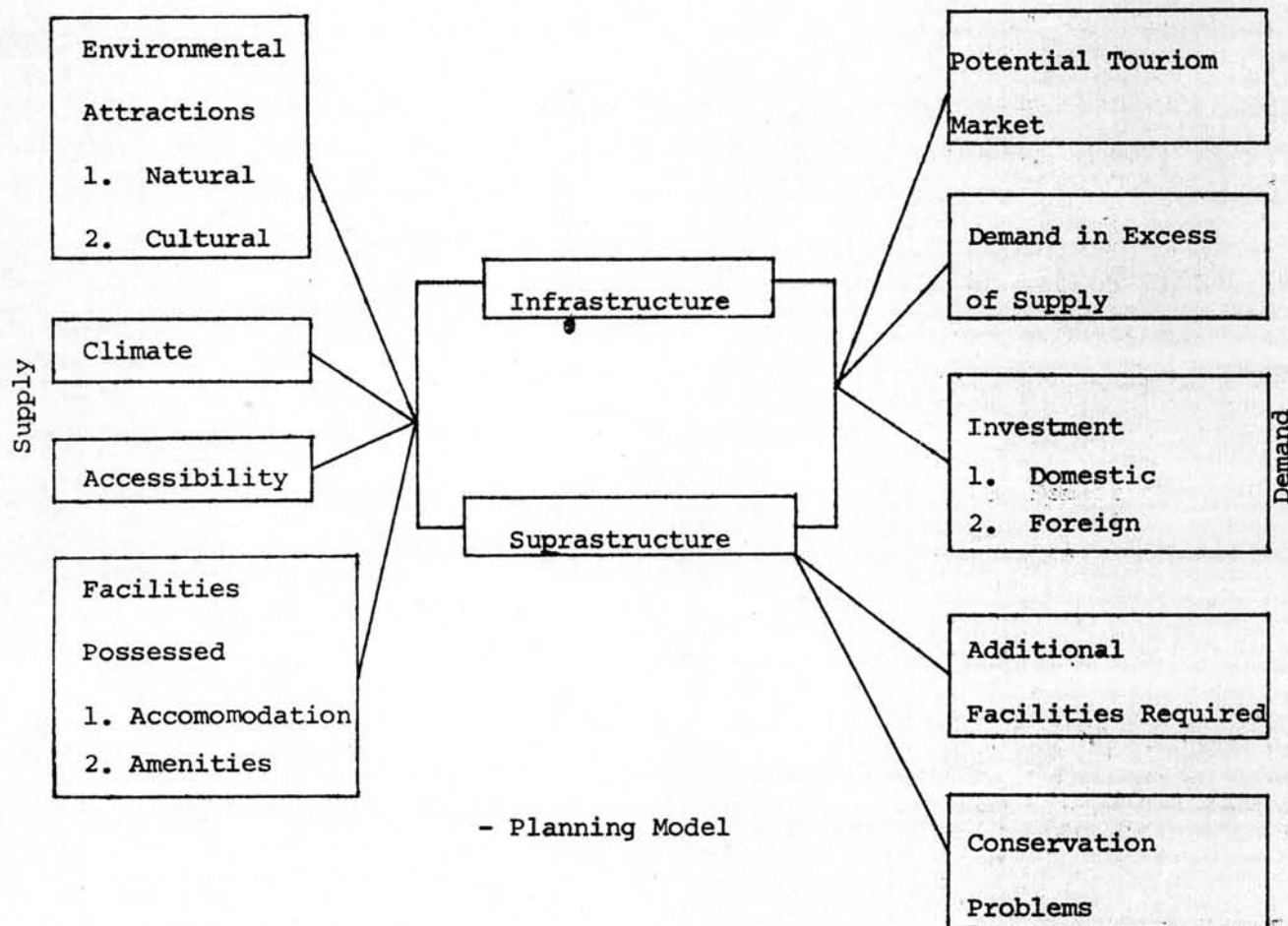
¹Dr. Arg. Luis Casanova Vila, Planning and Tourism (The Hague : International Federation for Housing and Planning, 1971), pp. 11-2.

(1) การสำรวจพื้นที่ที่จะพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ๆ

(2) การศึกษาและคาดการณ์ โครงสร้างของนักท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบัน และอนาคต จากการสำรวจทั้ง 2 สิ่งนี้จะนำไปสู่กระบวนการในการวางแผน ซึ่งมีลักษณะพื้นฐานประกอบกัน 5 ประการคือ (ดูแผนภูมิ 2.1)

แผนภูมิ 2.1

แบบจำลองในการวางแผน

1. จะต้องจัดทำข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมความละเอียดกว่าที่มีอยู่ในปัจจุบันและสิ่งแวดล้อมความละเอียดที่จะต้องเพิ่มขึ้น
2. จะต้องทำการประเมินตลาดการท่องเที่ยวและคาดการณ์โครงสร้างของนักท่องเที่ยวในอนาคต
3. จะต้องตรวจสอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่มีอุปสงค์มากกว่าอุปทาน
4. จะต้องตรวจสอบความเป็นไปได้ในการลงทุนทั้งการลงทุนภายในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อให้มีการพิจารณาส่งเสริมด้านการเงินเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
5. จะต้องพยายามอนุรักษ์และส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม และสภาพที่ดีของสังคมด้วย

การวางแผนทุกขั้นตอนจะต้องมีการประเมินทั้งด้านอุปสงค์ (ความต้องการของนักท่องเที่ยว) และอุปทาน (ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว) ควบคู่ไปด้วยกันเสมอจึงจะได้ผลดี¹ สำหรับการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือการประเมินค่าทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งในการประเมินค่าความสำคัญถึงแรงดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งนั้น Gearing, Swart และ Var (1976) ได้ร่วมกันให้ หลักเกณฑ์ในการพิจารณา แหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่ง ๆ ว่าจะต้องพิจารณาส่งเสริมนี้ประกอบกัน (ดูตารางที่ 2.1)

---

¹H. Robinson, Op. cit., PP. 142-144.

ตารางที่ 2.1 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาแหล่งท่องเที่ยว¹

หัวข้อสำคัญ	หลักเกณฑ์ที่จะพิจารณา	รายละเอียดของหลักเกณฑ์ต่าง ๆ
1. บัณฑิตานธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - ความสวยงามตามธรรมชาติ - สภาพอากาศ 	<ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะภูมิประเทศ พืชพรรณและสัตว์ต่าง ๆ ความใกล้ไกลข่ายทะเล แม่น้ำทะเลสาบ ลักษณะที่เป็นเกาะหรือหมู่เกาะ น้ำพุร้อน ถ้ำ น้ำตก เป็นต้น - ปริมาณแสงอาทิตย์ อุณหภูมิ ลม ปริมาณน้ำฝน ฯลฯ
2. บัณฑิตานสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปะ - พิธีฉลองและงานเทศกาลต่าง ๆ - ลักษณะเด่นของท้องถิ่น - ทัศนคติต่อนักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - สถาปัตยกรรมพื้นบ้าน โบสถ์วัด อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑสถาน - เทศกาลดนตรี เต้นรำ การแข่งขันกีฬา ประเพณี ฯลฯ - การแต่งกาย ดนตรีประจำถิ่น อาหารประจำท้องถิ่น หัตถกรรมพื้นเมือง เป็นต้น - ความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่นต่อนักท่องเที่ยว รวมทั้งการปฏิบัติ ด้านต่าง ๆ ต่อนักท่องเที่ยว
3. บัณฑิตานประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - อาคารทางประวัติศาสตร์ - ความสำคัญทางศาสนา - ลักษณะเด่นทางประวัติศาสตร์ 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพ ที่ตั้ง การเข้าถึง สิ่งก่อสร้างที่เก่าแก่ - การประกอบศาสนกิจรูปแบบต่าง ๆ - เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวขึ้น เป็นที่รู้จักแพร่หลายอย่างดี

¹Charles E. Gearing, William W. Swart and Turgut Var, Planning for Tourism Development

(New York : Praeger, 1976), P. 93.

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

หัวข้อสำคัญ	หลักเกณฑ์ที่จะพิจารณา	รายละเอียดของหลักเกณฑ์ต่าง ๆ
4. ส่งอำนวยความสะดวก ที่อยู่ประเภทต่าง ๆ	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬา - ส่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษา - ส่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพร่างกายและความเป็นส่วนตัว - สิ่งบันเทิงยามค่ำคืน - ร้านขายของต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ตกปลา ล่าสัตว์ ว่ายน้ำ กอล์ฟ แล่นเรือ ฯลฯ - พิพิธภัณฑ์ ส่วนสัตว์ ส่วนรุกขยาศาสตร์ ส่วนสัตว์ทะเล - บ่อน้ำแร่ บริเวณที่พักค้างแรม บริเวณปศุสัตว์ - บ่อนการพนัน สถานที่เดินรถ โรงหนัง โรงละคร - ร้านขายของที่ระลึก ตู้เกมรถยนต์ ร้านของชำ ฯลฯ
5. ปัจจัยพื้นฐานเช่น ที่พัก และอาหาร	<ul style="list-style-type: none"> - ปัจจัยพื้นฐานพิเศษต่าง ๆ - อาหารและที่พักต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทางหลวง ถนน น้ำ ประปา ไฟฟ้า การประกันภัย - บริการสาธารณสุข การสื่อสาร การขนส่งประเภทต่าง ๆ - โรงแรม ภัตตาคาร บังกะโลว์ บ้านรับรอง ฯลฯ

2.3 งานวิจัยประเภทเดียวกันที่น่าสนใจ

1. สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2525) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร ตาก ซึ่งได้พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดทั้ง 4 นี้ มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีความเป็นมาที่ยาวนาน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทน้ำตก ป่า เขา แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มีความสมบูรณ์ในตัวเอง หากแต่ประสบกับปัญหาการขาดการประชาสัมพันธ์เสนอข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างผสมผสานกัน ตลอดจนการที่โรงแรมในพื้นที่โครงการมีจำนวนไม่สัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว กล่าวคือโรงแรมชั้น 1 มีมากเกินไปสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีความสามารถในการซื้อสูง ในขณะที่ที่พักซึ่งมีราคาต่ำมีน้อยเกินไปสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยซึ่งมีจำนวนมากแต่มีอำนาจในการซื้อต่ำ ดังนั้นจึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยให้มีการเน้นให้มีการผสมผสานกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ วัฒนธรรมและการศึกษา เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวอีกทั้งให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นวงรอบเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวหลักเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการท่องเที่ยวมากขึ้น¹

2. สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2525) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี และพบว่ากาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้านประวัติศาสตร์นี้มีสะพานข้ามแม่น้ำแควซึ่งเป็นสถานที่สำคัญที่ทำให้กาญจนบุรีมีชื่อเสียงไปทั่วโลก เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ สถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังมิได้รับการบูรณะส่งเสริมและพัฒนาเท่าที่ควรในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวนั้นปัจจุบันได้เริ่มมีการพัฒนาไปบ้าง แต่ยังคงปรับปรุง

¹ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม, การศึกษาเบื้องต้นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร ตาก. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 1-10.

และยกระดับมาตรฐานอยู่อีกมาก นักท่องเที่ยวที่มาส่งหวัดนี้ส่วนใหญ่มาในช่วงเดือนสิงหาคมถึงตุลาคมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีมีแนวโน้มในการพัฒนาสูงและเหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งสมควรที่จะให้มีการจัดทำแผนหลัก (Master Plan) สำหรับการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี ขึ้น เพื่อจะได้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ได้ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยให้มีแนวทางที่สอดคล้องกับแผนภาคและแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นสำคัญ¹

3. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2524) ได้มอบหมายให้บริษัท Halorow-ULG.LTD. และบริษัท Sindh Pulsirivong & Associates ทำการศึกษาเพื่อวางแผนในระดับภาค สำหรับภาคตะวันตก ซึ่งมีทั้งหมด 8 จังหวัด ซึ่งในด้านที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวนั้นพบว่า ภาคตะวันตก มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทั้งในระดับนานาชาติและระดับท้องถิ่นอยู่มากมาย ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาให้เป็นประโยชน์กับการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาคตะวันตกได้เป็นอย่างดีจากการศึกษาพบว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว คือ ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมลักษณะการท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม (package tour) ซึ่งมีการเตรียมการมาจากกรุงเทพฯ ดังนั้น ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งตกอยู่กับประชาชนในท้องถิ่นได้ไม่เต็มที่ ควรที่จะมีการวางแผนทางพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคตะวันตกในแหล่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ในจังหวัดกาญจนบุรี แหล่งท่องเที่ยวบริเวณ ไข่อา หัวหิน และการศึกษา บริเวณตลาดน้ำแห่งใหม่ เพื่อมาทดแทนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ซึ่งมีแนวโน้มที่จะตกต่ำลง ทั้งนี้ควรจะมีให้มีแนวทางที่สัมพันธ์กับประเภทของนักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างประเทศ และนักท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นสำคัญ²

¹จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันวิจัยลภาวะแวดล้อม, การศึกษาเบื้องต้นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า ค-ช.

²National Economic and Social Development Board, Western Region Planning Study (London : Halcrow-ULG. LTD., 1981), 1 : 30-32.

4. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2524) ได้ทำการศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมและตลาดการท่องเที่ยวของยะอำและหัวหิน แหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่โครงการ ๘ 29 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติถึง 23 แห่งที่สำคัญโดยเฉพาะบริเวณชายทะเลที่สวยงามและมีภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว ในด้านของนักท่องเที่ยวปรากฏว่านักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมการเดินทางเป็นกลุ่มโดยรถยนต์ส่วนตัวและมีบ้านพักส่วนตัว ในขณะที่นักท่องเที่ยวต่างประเศนิยมเดินทางโดยอิสระด้วยรถยนต์ปรับอากาศและพักตามสถานที่พักชั้น 1 แหล่งท่องเที่ยวหลักที่นักท่องเที่ยวนิยมมากได้แก่ หัวหิน ยะอำ และเขาตะเกียบ ในด้านความพร้อมของเมืองนั้น บริการทางด้านบริการไฟฟ้าและประปายังมีเพียงพอ แต่การเก็บค่าจัดขยะของชุมชนเทศบาลหัวหินและยะอำยังมีปัญหา โดยเฉพาะการระบายน้ำของเทศบาลตำบลยะอำมีปัญหามาก พร้อมกันนี้ทางสถาบันได้เสนอแนะให้มีการจัดทำแผนหลักเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่โครงการโดยรับตัวน เพื่อให้ตอบรับและทันกับความเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยวในอนาคต¹

5. สถาบันวิจัยสภาพแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2523) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดระยอง สันทบุรี ตราก และพบว่าแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดทั้ง 3 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่กระจายตัวตามชายฝั่งทะเลนั้นยังไม่ได้รับการพัฒนาเนื่องจากปัญหาโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามแนวโน้มของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาตามโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลจะมีผลให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในระดับที่สูงขึ้น เกิดชุมชนขนาดใหญ่ มีการสร้างงานและยกระดับรายได้ของราษฎรให้เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นมากกว่าเดิม ในด้านแหล่งท่องเที่ยวนั้น พบว่าสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณชายหาดของจังหวัดระยองและบริเวณตัวเมืองของจังหวัดสันทบุรีเป็นบริเวณที่มีผู้มาท่องเที่ยวมากที่สุดบริเวณจังหวัดระยองนั้นมีการท่องเที่ยวแบบพักแรม ในขณะที่บริเวณตัวเมืองสันทบุรีมีการท่องเที่ยวแบบวันเดย์ว ในบริเวณหมู่เกาะของจังหวัดตรากเป็นบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวน้อยกว่า 2 แห่งแรก

¹สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, การศึกษาเบื้องต้นสภาพเศรษฐกิจสังคมและตลาดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวของยะอำ หัวหิน (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2524), หน้า 124-126.

เนื่องจากเสียเปรียบในด้านระยะทาง ส่วนบริเวณชายหาดอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราดในปัจจุบัน ยังไม่ล้ำมารถจะไขประโยชน์ได้มาก เนื่องจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ชายแดนไม่สงบ¹

6. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2522) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาการท่องเที่ยวของ จังหวัดเชียงใหม่ และพบว่าเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีลักษณะภูมิประเทศ ที่สวยงามเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติมากมาย อีกทั้งมีสภาพดินฟ้าอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวโดยเฉพาะในฤดูหนาว ในด้านเศรษฐกิจและ สังคมนั้นเมืองเชียงใหม่มีระดับความเจริญของเมืองสูงกว่าเมืองอื่น ๆ ในภาคเหนือ จึงทำให้เชียงใหม่มีฐานะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคต นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประ-เทศแต่ละปีมีจำนวนมาก โดยที่ความนิยมของนักท่องเที่ยวต่างประเทศมักอยู่ที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แม้จะมีแหล่งท่องเที่ยวมากแต่ก็ ประสบบัญปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนั้นจึงได้เสนอแนว ทางในการจัดทำแผนหลักโดยให้มีการพิจารณากลุ่มแหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ต้องการที่พักและไม่ต้องการ ที่พัก ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ให้เหมาะสมที่สุด²

7. พรพจน์ ล้อยเกษม (2523) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด พระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง และพบว่าในเขตพื้นที่โครงการนั้นมีศักยภาพในการท่องเที่ยว สูง ทั้งด้านตลาดการท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยว อยุธยามีศักยภาพสูงทางด้านแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ นครปฐมมีศักยภาพทางด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติดีดัดแปลง และสุพรรณบุรี

¹จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันวิจัยลภาวะแวดล้อม, การศึกษาเบื้องต้นเพื่อการพัฒนา การท่องเที่ยวระดับภาค ระยองจันทบุรี ตราด (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยลภาวะแวดล้อม, 2523), หน้า 1-3.

²สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, โครงการศึกษาเบื้องต้นแผนหลัก การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 10-20.

มีศักยภาพทางด้านแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เช่นกัน อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ โดยเฉพาะในจังหวัดอยุธยา ยังไม่ได้รับการฟื้นฟูให้มีสภาพดีเท่าที่ควร ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ 3 ประการคือ ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งยังมีได้มาเข้าใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในเขตเมือง ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ซึ่งมีลักษณะการท่องเที่ยวแบบเข้าไปเยี่ยมกลับ ตามการกำหนดของภาคเอกชน ทำให้การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ตกถึงมือประชาชนในท้องถิ่น พร้อมกันนี้ได้เสนอแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ กำหนดให้จังหวัดอยุธยาเป็นศูนย์กลางหลักในการท่องเที่ยว และพยายามเพิ่มจำนวนวันพักเฉลี่ยในเขตพื้นที่โครงการอย่างน้อย 1 วัน¹

8. เรืออากาศเอก พิชิต แรกขำฉวญ (2523) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง และพบว่าในพื้นที่โครงการนั้นมีศักยภาพสูง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเนื่องจากมีแหล่งที่เที่ยวดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เช่น อยุธยามีชื่อเสียงเกี่ยวกับโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สหบุรีมีความสำคัญทางศาสนา สระบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติ จากปัจจัยทางกายภาพและสังคม เอื้ออำนวยให้พระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากกว่าสหบุรีและสระบุรี แต่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ยังมิได้กระทำกันอย่างจริงจังส่งองค์การในด้านการท่องเที่ยวที่เป็นตัวแทนของภาครัฐบาล มีบทบาทน้อยกว่าบริการของบริษัทนำเที่ยวเอกชน ทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการอยู่ในสภาพเติบโตตามยถากรรม

¹พรพจน์ ลุ่มเกษม, "การศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียง (สู่พระนครศรี นครปฐม)" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า ๖-๗.

รายได้จากการท่องเที่ยวตกอยู่ในมือของเอกชน ดังนั้นการวางแผนในระยะยาวเพื่อการพัฒนาปรับปรุง และการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ นั้นจึงควรมีการดำเนินงานอย่างรีบด่วนโดยคำนึงถึงประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ¹

---

¹เรืออากาศเอก พิเชิต แรกขำนาญ, "การศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง (ล่งบุรี ลพบุรี)" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตภาควิชาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า ๖-๗.